

“sizinki gibi bir faciayı 100 senedir görmüyoruz: sebebi şanslı olmamız değil” *

Facia sonrası Soma'da bir eylem, 2014.

İngiltere'de bir maden işçisi ayda 16 bin lira kazanır

National Union of Mineworkers (NUM-Ulusal Maden Sendikası) dünyanın en köklü maden sendikalarından. İngiltere'de 1800'lerin sonunda kurulan 'Birleşik Krallık Madenciler Federasyonu'nun yeniden düzenlenmesiyle 1945'te kuruldu. İngiltere'nin en büyük ve en güçlü sendikası. Sendikanın 2010'dan beri başkanlığını yürüten Nicky Wilson ile konuştum. Hükümetin dünyanın çeşitli yerlerindeki yüzyıl önceki maden kazalarını örnek vermesi, oralarındaki işçilerin hayatının ve güvenliğinin bugün ne mertebede olduğunu öğrenme isteği uyandırdı. Kendisi de eski bir madenci olan İskoçyalı Wilson sendikanın öneminden, iş güvenliğini nasıl sağladıklarına kadar birçok meseleyi anlattı, İngiltere'de en son ne zaman bir maden faciası yaşadıklarını sorduğumda ise hatırla-

yamadı. Gerçi 4 kişinin öldüğü bir kaza da İngiltere ve bu sendika için bir 'facia'ydı.

İngiltere'de en son ne zaman büyük bir maden kazası yaşandı?

2012'de Galler'de çok küçük bir madende 4 işçinin öldüğü bir kaza olmuştu. Trajikti. İşletmenin müdürü hâlâ yargılanıyor. Galler'in özelliği çok küçük madenlerin açılmasıdır. Normal şartlarda bir kömür madeninde 400 ila 600 işçi çalışır. Fakat büyük kaza derken neyi kastediyorsunuz, tam anlayamadım... Birden çok kişinin hayatını kaybettiği Galler'deki gibi kazaları mı soruyorsunuz?

Türkiye'dekine benzer bir kazadan söz ediyorum.

O boyutta bir maden kazası! Ne zaman yaşadık böyle bir şeyi biz? Düşünüyorum... Hafızamı zorlamama

* Ezgi Başaran'ın 19.05.2014 tarihinde Radikal Gazetesinde yayınlanan röportajından alınmıştır.

neden oldunuz. Bu boyutta... Yüzlerce kişinin öldüğü bir kaza... Affedersiniz, bekletiyorum. Çok çok uzun zaman önce, sanıyorum 1800'lerin sonu, 1900'lerin başında olmuştu. Eğer müsaade ederseniz, tam tarihi araştırıp size geri döneyim. Hayır, gerek yok, ben cevabımı aldım aslında... Türkiye Başbakanı, "Ölüm ve kaza bu işin fitratında var" dedi, öyle mi gerçekten?

Hiç katılmadığım bir cümle. Evet, eğer 200 sene geriye giderseniz, erken 1800'lere... İngiltere'de de ciddi maden felaketleri vardı. Ama o zaman bile şu anda sizin yaşadığınız büyüklükte ve sıklıkta facialar yaşamamıştık. Açıkça söyleyebilirim ki biz İngiltere'de sizinki gibi bir faciayı 100 senedir görmüyoruz. Ve bunun sebebi şanslı olmamız değil. O günlerden bugünlere iş güvenliğini sağlama alacak yasalar yaptık. Birçok yasa düzenlemesi deneme yanılma yöntemiyle yapıldı ve en doğru haline ulaşana kadar zaman geçti. Ama bugün çok başka bir noktadayız. Ölüm ve kaza madencilik kabul edilmiş, normal sayılan bir parçası değildir. Önenebilir. Ve bu yüzden de kimenin böyle bir cümle kurmaya hakkı yoktur. Bakın biz maden sendikası olarak bugün hâlâ mücadele ediyoruz çünkü devlet maden yasasını 'modernize' etmeye karar verdi. Birçok değişiklik önerisine itirazımız var. Yürürlükteki yasayı esnetmeye yönelik bu değişikliklerin iş ve işçi güvenliğini tehlikeye atacağını düşünüyoruz.

Özelleştirme, madencilikte işçi güvenliğini nasıl etkiledi?

Madenlerimiz 1994'te Muhafazakâr hükümet tarafından topluca özelleştirildi. Şu anda sahipleri özel şirketler. Özelleştirmeden sonra güvenlik konusunda bir değişiklik olmadı. Çünkü madenler devletin maliyken uygulanan güvenlik yasaları hiç sulandırılmadan yürürlükte kaldı. Gerçi şu anda bir danışmanlar kurulu bu güvenlik yasalarında küçük değişiklikler yapılabilir mi diye araştırıyor. Biz de, dediğim gibi, karşı çıkıyoruz. O yasalarda yapılacak en ufak zayıflama insan hayatına mal olabilir. Bu riski kimse alamaz.

Madencilik özelinde sendikaların ve sendikalaşmanın önemi nedir?

İngiltere'de çok çok önemli. Yasa, biz sendikalara şu hakkı veriyor: Bağımsız, özel eğitilmiş müfettişleri madenleri denetlemeye göndermek. Bu müfettişlerin

hepsi bölgesini en iyi şekilde bilen sendika üyeleridir ve sendika tarafından seçimle madenlere tayin edilirler. Onların ne zaman hangi şartlarda madene gidip denetleme yapacaklarını da biz belirliyoruz. Yani sendika maden işçilerinin güvenliğinin tam ortasında duruyor. Sendikamız çok köklü ve güçlü bir sendikadır ve güvenlik konusunda taviz vermemesiyle bilinir. Bakın bizim bir madene 3 farklı müfettiş gönderme hakkımız var. Bu müfettişler yer altı ve yer üstü çalışma koşullarını her bakımdan inceliyor.

İnceliyor da sonra sizin sendika olarak ne gibi bir yaptırımınız oluyor?

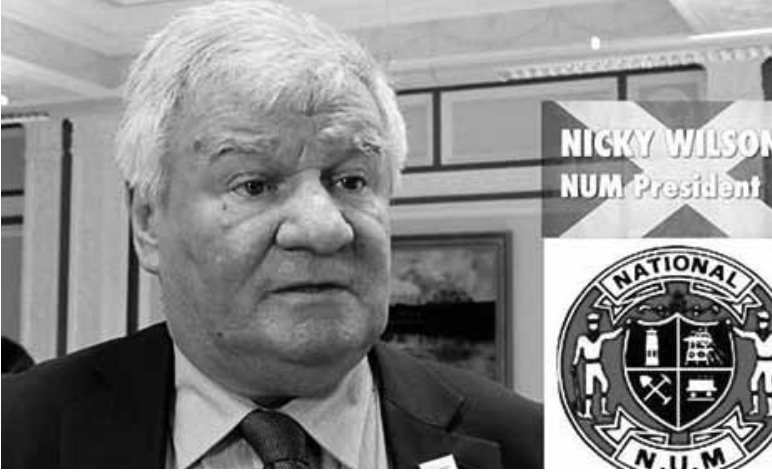
Hazırladıkları raporun bir kopyası madenin işletmecisine bir kopyası da devletin maden müfettişine gönderiliyor. Böylece işletmecinin raporu görmezden gelmesi engelleniyor. Varsa güvenlik açıklarının kapatılması için patronun insafına teslim olmuyoruz. Çünkü müfettişin raporunda belirttiği alanlarda yaptığı düzeltmeleri belirtilen sürede yaptığını kanıtlayıp devlete gönderme zorunluluğu var. Devletin müfettişleri bunları takip ediyor. Bu süreçte aksayan, ters giden bir durum karşısında kapatmaya kadar varan ciddi cezalar veriliyor.

Madenlerde taşeron ve kayıt dışı işçi çalıştırma söz konusu mu?

Taşeron şirketler bizde de var elbette ama onlar iş gücünün çok çok küçük bir parçası. İşletmede maden işçilerinin yapamayacağı özelleşmiş konular için taşeron şirketlerle anlaşılır. Fakat burada kurulacak ilişki için de yasa çok açık ve keskindir. Taşeron şirketin belirli bir süre için sağladığı işçilerin can güvenliğinden de işletmenin müdürü sorumludur. Taşeron işçiler de aynı güvenlik kurallarına uymak mecburiyetindedir. Her şey kayıt altına alınır. Ve dediğim gibi taşerona çok nadir başvurulur, madende çalışan işçilerin tamamına yakını kadrolu, sigortalı elemanlardır.

Soma'daki madenin patronları basın toplantısı yaptı ve gazetecilerin ısrarlı soruları sonucunda madende bir yaşam odası olmadığını söyledi. Sizin oralarda böyle bir şey mümkün mü?

Elbette hayır. Yalnız şunu belirtmek isterim, bu tür kelimenin tam anlamıyla hayati detaylar patronların ne vicdanına ne de inisiyatifine bırakılır. Çünkü sonuç

İtibariyle bu kimselerin birincil önceliği para kazanmaktır, hiçbir patron hayırsever olduğu için maden sahibi olmaz. O nedenle maden yasasının önemine vurgu yapıyoruz. Yaşam odası dahil tüm detayların yasada belirtilmesi gerekir. Bugünlerde bunun kavgasını veriyoruz çünkü müfettiş gönderme hakkımız elimizden alınmak isteniyor. Bizim iş güvenliği konusundaki yetkilerimiz sulandırılmak isteniyor. Mücadele halindeyiz. Çünkü söz konusu kâr etmek olduğunda giderlerden kısımaya başlarlar, ilk kısılacak olan da güvenlik gideridir. Bunu patronların insaniyetine bırakmak çok risklidir.

Bizdeki maden işçileri sendikası, facianın olduğu gün şirketin ne kadar iyi ve hassas olduğunu anlatıyordu canlı yayında. Siz böyle sendika gördünüz mü?

Çeşitli ülkelerdeki bazı sendikaların işçi hakları ve güvenliğinden çok sermaye ve devletle işçinin arasını bulmak görevine soyunduğunu görüyoruz. Bizim için öncelik işçimizdir. Birinci sırada ve tüm sıralarda maden işçimiz gelir. Bir işçi niye bizim sendikamıza üye olur? Onun hakkını savunacağımızdan, onu en iyi biçimde temsil edeceğimizden emin olduğu için. Bir sendikanın parçası olmanın başka bir mantığı olamaz zaten. Biz de NUM olarak tek bir yere karşı sorumluyuz. Ne bir şirket ne de bir devlet... Sadece maden işçileri.

İngiltere’de kaç maden işçisi var ve aylık gelirleri nedir?

İngiltere’de emeğiyle hayatını kazanan işçiler arasında maden işçileri görece daha çok para kazanır.

Yılda ortalama 55 bin pound civarında (yılda 198 bin, ayda 16 bin 250 lira). Bize göre bu miktar da az. Thatcher’ın sendikalara karşı takındığı tavır, ardından bir yıla yakın yapılan grev, maden endüstrisini ciddi biçimde küçülttü. 1980’lerin başında 250 bin maden işçimiz varken, bugün bu rakam 2 bine düştü. İşin bir de ironisi var çünkü İngiltere hâlâ çok kömür ya-

kıyor. Elektrik üretimi kömüre dayalı. Fakat bu kömür ihtiyacının yüzde 60’ını ithal ediyor, inanabiliyor musunuz? Rusya’dan ve başka ülkelerden. Çünkü çok daha ucuza getiriyor. Biz de sendika olarak iyi maaşa çok daha fazla işçi çalışabilir ve kendi ülkemizin yerel kaynaklarını kullanabiliriz diyoruz. Ama bu ülke de ucuz emek peşinde, tek fark bunu ithal etmesi.

Dünyanın en köklü ve büyük maden sendikalarından birisiniz. Bugüne kadar Türkiye’deki maden sendikaları sizinle hiç irtibata geçip, tecrübelerimizden faydalandı mı?

Hayır. Üstelik biz dünyadaki birçok maden sendikasıyla birlikte çalışıyoruz, toplantılar yapıyoruz. En son Ukrayna ve Bulgaristan’daki sendikalarla toplandık, fikir teatisinde bulunduk. Ülke içinde ve dışında birlik olmak çok önemlidir. Bunu anlamak için maden işçisi nasıl bir hayat sürer bilmek lazım. El emeğiyle yapılan birçok işten farklıdır madencilik. İşçi yerin altına tek başına girmez aslında, karısını, çocuğunu, anasını, babasını da alır. Bütün bir aile yaşar madenciligi. Hatta tüm bir bölge halkı. O nedenle hiçbir iş kolunda görülmecek bir yoldaşlık ruhu vardır madenciler arasında. Maalesef bunun bir de kötü tarafı var. Soma’daki gibi büyük facialar sadece birkaç ailenin değil, bir kentin travması haline gelir ve etkileri birkaç nesil sürer. Eski bir madenci olarak size şunu söyleyebilirim: Şu anda Soma’daki insanların neler hissettiğini ve yaşadığını hayal dahi edemezsiniz. Maden nedir bilmeyenin tahmin edemeyeceği duygular söz konusu. Sendika olarak kalbimiz orada, bunun bilinmesini isterim. Zaten taziyelerimizi de Türkiye’deki sendikaya gönderdik.